

Vergaderjaar 2023–2024

28 676

NAVO

Nr. 465

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 13 augustus 2024

Hierbij bieden wij u, mede namens de Minister-President, het verslag aan van de NAVO-top in Washington D.C. van 10 en 11 juli 2024.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
C.C.J. Veldkamp

De Minister van Defensie,
R.P. Brekelmans

VERSLAG VAN DE NAVO-TOP IN WASHINGTON D.C. VAN 10 EN 11 JULI 2024

Van 9 tot 11 juli 2024 vond de NAVO-top plaats in Washington D.C., tegen de sombere achtergrond van de aanhoudende Russische agressie tegen Oekraïne. Namens het kabinet waren de Minister-President, de Minister van Buitenlandse Zaken en de Minister van Defensie aanwezig. Het programma voor de top bestond uit drie werksessies en verschillende aanverwante bijeenkomsten georganiseerd door bondgenoten. En marge van de top hebben de bewindspersonen tevens kennisgemaakt met een groot aantal van hun respectievelijke evenknieën. Zo spraken zij, in aanwezigheid van de Oekraïense Ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie, ook gezamenlijk met president Zelensky.

Voor de aanvang van het inhoudelijke programma van de top organiseerde de VS een ceremonie om het 75-jarig bestaan van het bondgenootschap te memoreren. Deze ceremonie vond plaats in het Mellon Auditorium, waar de oorspronkelijke 12 bondgenoten in 1949 het Noord-Atlantisch Verdrag ondertekenden waarmee de NAVO werd opgericht. De secretaris-generaal benadrukte in zijn toespraak dat de NAVO als meest succesvolle en langst-bestaande bondgenootschap in de geschiedenis sterker staat dan ooit tevoren en meer dan ooit de hoeksteen vormt voor de veiligheid, vrijheid en democratie in het Euro-Atlantisch gebied. Ook benadrukte hij dat het voorkomen van een Russische zege in Oekraïne van essentieel belang is voor de toekomst van de veiligheid op het Europees continent en dat bondgenoten zich zullen blijven inspannen om Oekraïne te steunen voor zo lang als dat nodig is.

Werksessie I: Bijeenkomst van de Noord-Atlantische Raad

Het inhoudelijke programma van de top startte op 10 juli jl. met een vergadering van de Noord-Atlantische Raad van alleen de bondgenoten op het niveau van staatshoofden en regeringsleiders. Tijdens deze sessie spraken bondgenoten onder andere over het dreigingslandschap waar de NAVO voor staat, de bondgenootschappelijke afschrikking en verdediging, en de defensie-uitgaven.

Het bondgenootschap heeft sinds de Russische inval in de Krim in 2014 een fundamentele transformatie doorgemaakt. Bondgenoten bevestigden dat Rusland de grootste militaire dreiging voor het bondgenootschap is en blijft. Bondgenoten waren het er verder over eens dat de groeiende militaire en veiligheidssamenwerking tussen Rusland, China, Noord-Korea en Iran de wereld onveiliger maakt. Een lange periode van vrede in Europa is voorbij en daarmee ligt de primaire focus van de NAVO weer op afschrikking en verdediging. Dat maakt dat verdere versterking, bijvoorbeeld aan de oostflank en van onze luchtverdediging, urgent nodig is.

Sinds de grootschalige Russische inval in Oekraïne op 24 februari 2022 hebben bondgenoten grote stappen gezet in de versterking van de afschrikking en verdediging van het bondgenootschap. Tegelijkertijd onderstreepten bondgenoten dat de militaire verdedigingsplannen op dit moment alleen met hoge risico's uitvoerbaar zijn. Daarbij constateerden zij dat meer militaire capaciteiten, bijvoorbeeld op het gebied van *strategic enablers* zoals strategisch luchttransport nodig zijn om de plannen uit te kunnen voeren met een acceptabel risiconiveau.

Bondgenoten bespraken dat blijvende investeringen in defensie nodig zijn om al deze plannen en ambities uit te voeren. Nu voldoen 23 bondgenoten aan de afspraak om ten minste 2% van het bbp aan defensie te besteden. Tegelijkertijd erkennen bondgenoten dat landen die langdurig

minder hebben geïnvesteerd in hun defensie meer dan 2% zullen moeten uitgeven om aan hun huidige capaciteitsdoelstellingen te voldoen. Verschillende bondgenoten stelden in dat kader voor op de NAVO-top in Den Haag (24–26 juni 2025) een hoger minimum af te spreken. Tegelijkertijd is geld alleen niet genoeg en heeft ook de defensie-industrie een impuls nodig. Een sterke defensie-industrie is immers van cruciaal belang voor onze collectieve verdediging.

Voor het versterken van de defensie-industrie binnen het bondgenootschap namen bondgenoten de NAVO Industrial Capacity Expansion Pledge (NICE) aan. Bondgenoten spreken in deze verklaring onder andere af om meer samen te werken met NAVO-partnerlanden, de interoperabiliteit te verbeteren, in te zetten op versnelde aanschaf van kritieke capaciteiten en nieuwe technologieën en het beschermen van kritieke logistieke ketens voor defensie-productie. Een andere belangrijke pijler van NICE is dat bondgenoten meer op grote schaal en internationaal inkopen. Een voorbeeld hiervan is de gezamenlijke inkoop door Nederland, Duitsland en Italië van Stinger luchtverdedigingsraketten via het NATO Support and Procurement Agency. Dergelijke gezamenlijke contracten bevorderen de interoperabiliteit en leveren een schaalvoordeel op.

Met oog op de blijvende Russische dreiging kwamen bondgenoten overeen het NAVO-beleid ten aanzien van Rusland te herzien in aanloop naar de NAVO-top in Den Haag in juni 2025. Hierbij dient in het bijzonder oog te zijn voor de steeds vaker voorkomende hybride aanvallen door Rusland op de bevolking en instituties van bondgenoten. Bondgenoten onderstreepten het belang om ons voor te bereiden op zogenaamde *hostile information activities*, cyberaanvallen, bedreiging of beschadiging van kritieke infrastructuur, pogingen tot sabotage, gebruik van economische instrumenten door potentiële tegenstanders en strategische concurrenten om onze veiligheid te ondermijnen. De Minister van Buitenlandse Zaken benadrukte deze boodschap andermaal in de paneldiscussie over *Hybrid Warfare* dat als onderdeel van het NAVO Public Forum plaatsvond.

Werk sessie II: Bijeenkomst Noord-Atlantische Raad met de EU en Indo-Pacific partners

Op 11 juli jl. kwam de Noord-Atlantische Raad opnieuw bijeen, ditmaal in aanwezigheid van de voorzitter van de Europese Raad, de Hoge Vertegenwoordiger van de Europese Unie en vertegenwoordigers van Australië, Japan, Nieuw-Zeeland en Zuid-Korea.

Bondgenoten benadrukten tijdens deze bijeenkomst het steeds verder toenemende belang van veiligheidspartnerschappen met landen in de Indo-Pacific. De rol van China als «*decisive enabler*» in de Russische oorlog tegen Oekraïne door middel van het «*no-limits*» partnerschap en de grootschalige Chinese hulp aan de Russische defensie-industrie, alsook de Noord-Koreaanse steun voor Rusland, illustreren de verbondenheid met de Indo-Pacific regio en verergeren de Russische bedreiging voor de veiligheid en stabiliteit in het Euro-Atlantisch gebied. Bondgenoten onderstreepten in dat kader het belang van intensievere samenwerking tussen de NAVO en de partners in de Indo-Pacific om deze gedeelde veiligheidsdreigingen het hoofd te bieden. Tijdens de top lanceerden de NAVO en de Indo-Pacific partners vier gezamenlijke *Flagship Projects* om hun onderlinge samenwerking ten aanzien van cyber, hybride dreigingen, technologie en steun aan Oekraïne verder te verdiepen. Het kabinet verwelkomt dit en steunt de concretisering van de samenwerking.

Ook kwam het belang van NAVO-EU samenwerking aan bod. Bondgenoten benadrukten het belang van nauwe samenwerking, voornamelijk op het gebied van defensie-industrie. De lopende NAVO- en EU-initiatieven moeten zo nauw mogelijk op elkaar aansluiten.

Werk sessie III: Bijeenkomst van de NAVO-Oekraïne Raad

Op 11 juli jl. kwam de NAVO-Oekraïne Raad bijeen, waaraan ook de Oekraïense president Zelensky deelnam. De bijeenkomst stond uiteraard in het teken van de voortdurende Russische agressie tegen Oekraïne en de noodzaak om Oekraïne te blijven steunen voor zo lang als dat nodig is. Gezien de precaire situatie op het slagveld en de acute noden van Oekraïne is het voortzetten en intensiveren van deze steun essentieel. De aanval van Rusland op kinderziekenhuis Okhmatdyt in Kyiv slechts twee dagen eerder was een herbevestiging van deze grimmige realiteit.

Bondgenoten en Oekraïne spraken in dit licht over een pakket aan maatregelen gericht op het intensiveren en duurzaam verankeren van de NAVO-steun aan Oekraïne. Zo is afgesproken dat de NAVO de militaire steun aan Oekraïne gaat coördineren, zodat hiervoor gebruik kan worden gemaakt van bestaande en goedwerkende NAVO-commandostructuren en -expertise. In reactie op de toezegging van de Minister van Defensie tijdens het commissiedebat in de vaste commissie van Buitenlandse Zaken op 3 juli jl., informeert het kabinet uw Kamer hierbij dat deze inzet, de NATO Security Assistance and Training for Ukraine (NSATU), geen uitbreiding van bestaande NAVO-bevoegdheden omvat. Het betreft een samenvoeging en bundeling van bestaande taken en activiteiten onder NAVO vlag vanuit de locatie Wiesbaden. NSATU voert op bondgenootschappelijk grondgebied coördinerende taken uit t.a.v. training, levering van militaire steun en logistiek. Het aanbieden van training en militaire steun blijft een zaak van individuele bondgenoten.

Ten tweede kwamen bondgenoten een *pledge* overeen om Oekraïne op de lange termijn militair te blijven steunen en komend jaar op het niveau van minimaal EUR 40 miljard, met een evenredige bijdrage van alle bondgenoten. Ook spraken bondgenoten en Oekraïne uit dat het pad van Oekraïne richting NAVO-lidmaatschap onomkeerbaar is. Hiermee benadrukt de NAVO dat de toekomst van Oekraïne in de NAVO ligt en dit vormt tevens een bevestiging van de lange termijn betrokkenheid van de NAVO bij Oekraïne.

De Minister van Defensie heeft tijdens de top bekend gemaakt dat Nederland voor EUR 300 mln munitie aankoopt voor de F-16's die onder meer Nederland binnenkort aan Oekraïne levert. Dit bedrag komt bovenop de EUR 150 mln die al eerder is gereserveerd voor dit doel. Het gaat om F-16-bewapening die rechtstreeks bij de industrie wordt aangekocht. Ook ondertekende de Minister van Defensie een Memorandum of Understanding voor de internationale drone coalitie voor Oekraïne. Het kabinet draagt additioneel EUR 20 mln bij aan het fonds van deze coalitie. Hiermee geeft het kabinet invulling aan de motie Paternotte c.s. (Kamerstuk 21 501-20, nr. 2023) die oproept om een voortrekkersrol te spelen in de internationale drone coalitie.

Nederland sloot zich tevens aan bij een gezamenlijke verklaring van de Verenigde Staten, Duitsland, Italië, Roemenië en Oekraïne ter steun van de verdere versterking van de Oekraïense luchtverdediging. Nederland draagt hier actief aan bij met de levering van een radar en drie lanceerinstallaties die een aanvullend Oekraïens Patriot-systeem operationeel maakt.

Training aan Oekraïense militairen in Roemenië

In het licht van de NAVO-coördinatie van trainingen en militaire steun aan Oekraïne heeft Nederland aangekondigd de steun aan trainingen van Oekraïense militairen onverminderd voort te zetten. Nederland levert sinds 2023 een bijdrage aan een training voor Oekraïense marinierseenheden. Deze training vond in 2023 plaats in het Verenigd Koninkrijk en werd in 2024 door Nederland gefaciliteerd. Vanaf eind augustus wordt de training gefaciliteerd door Roemenië. Nederland zal een bijdrage leveren met maximaal twintig trainers tot eind 2026. In die periode worden, met behulp van bondgenoten, circa 1800 Oekraïense mariniers getraind op het gebied van amfibisch optreden. Met deze trainingen levert Nederland een belangrijke bijdrage aan de continuïteit van trainingen van Oekraïense mariniers en de effectiviteit van de Oekraïense strijdkrachten. De kosten van de Nederlandse bijdrage aan deze training worden geraamd op EUR 8,7 mln (augustus 2024 t/m december 2026) en worden gefinancierd uit het Budget Internationale veiligheid (BIV).

Restricties op wapens

Het kabinet heeft, conform de motie van het lid Paternotte c.s. (Kamerstuk 21 501-20, nr. 2100), tijdens de NAVO-Oekraïne Raad actief uitgedragen dat Oekraïne door Nederland geleverde wapens mag inzetten tegen alle volgens het internationaal recht gelegitimeerde doelwitten. Nederland herhaalde geen aanvullende beperkingen te hanteren en benadrukte het belang van levering van langeafstandswapens zonder geografische beperkingen. Oekraïne moet niet worden gedwongen met één hand gebonden op de rug te vechten.

Aanverwante bijeenkomsten

Ukraine Compact

En marge van de NAVO-top spraken de ondertekenaars van de G7+ verklaring¹ over de gezamenlijke uitrol van de bilaterale veiligheidsarrangementen met Oekraïne. Tijdens deze bijeenkomst ondertekenden de partners die een veiligheidsarrangement met Oekraïne gesloten hebben, waaronder ook Nederland, het zogeheten *Ukraine Compact*². Deze verklaring is openbaar en behelst onder andere het versnellen van de ontwikkeling van een sterke Oekraïense krijgsmacht en de internationale coördinatie bij hernieuwde Russische agressie. De verklaring heeft als doel de gezamenlijke kracht en samenhang van de 23 ondertekende veiligheidsarrangementen te benadrukken en geeft een sterk signaal aan Kyiv, de internationale gemeenschap en Moskou van onze niet-aflatende steun.

Het kabinet informeert uw Kamer via deze weg tevens over de manieren waarop de bilaterale veiligheidsarrangementen met Oekraïne verder bestendig worden, conform motie-Piri en Boswijk (Kamerstuk 21 501-20, nr. 2026).³ De bovenbeschreven internationale coördinatie onder het *Ukraine Compact* draagt bij aan de bestendiging van de Nederlandse bilaterale veiligheidsarrangementen. Ook de meerjarige financiering voor

¹ Joint Declaration of Support for Ukraine, 12 juli 2023, Joint Declaration of Support for Ukraine – United States Department of State.

² Kamerbrief Aanbieding bilaterale veiligheidsovereenkomst met Oekraïne, 1 maart 2024, Kamerstuk 36 045-177

³ Toezegging van de Minister om de Kamer te informeren over de voortgang op de bilaterale veiligheidsovereenkomsten met Oekraïne en onderlinge coördinatie van die overeenkomsten. 27 maart, 2024. TZ202403-090

Oekraïne (2024–2026) die voortvloeide uit de Voorjaarsnota 2024 is van die bestending een belangrijk onderdeel. Daarnaast zullen er consultaties gehouden worden met Oekraïne over de opvolging en uitwerking van de veiligheidsarrangementen. Deze consultaties zullen naar verwachting in 2025 starten.

Women, Peace and Security

De Minister van Buitenlandse Zaken nam deel aan een bijeenkomst over *Women, Peace and Security* op uitnodiging van Secretary of State Blinken, waar onder andere werd gesproken over het belang van de gelijkwaardige, volledige en betekenisvolle participatie van vrouwen binnen de NAVO en nationale krijgsmachten. Tijdens het event kondigde Secretary Blinken aan dat de NAVO via het fonds Ukraine Comprehensive Assistance Package (UCAP) de levering van vrouwelijke uniformen en scherfvesten aan de Oekraïense strijdkrachten financiert. Nederland droeg reeds EUR 100 mln bij aan UCAP, waarvan EUR 3 mln is aangewend voor de financiering van dit project.

Defense Industry Forum

De Minister van Defensie nam deel aan het Defense Industry Forum, georganiseerd door de Amerikaanse Kamer van Koophandel. Bij dit forum spraken Ministers van defensie met de defensie-industrie over het versterken van de trans-Atlantische samenwerking op het gebied van defensieproductie.

De Minister van Defensie ondertekende een Memorandum of Understanding over het NAVO Alliance Persistent Surveillance from Space (APSS) initiatief, dat inzet op het gezamenlijk versterken van satellietcapaciteiten van bondgenoten.

NAVO-top 2025

De Ministers van Buitenlandse Zaken, Defensie en Justitie en Veiligheid maken namens het kabinet van de gelegenheid gebruik uw Kamer te informeren over de voorbereidingen voor de NAVO-top in 2025. Deze vindt volgend jaar van 24 tot en met 26 juni plaats in het World Forum in Den Haag. Het kabinet zet in op een waardige en gastvrije, veilige en ongestoorde NAVO-top, waarbij wordt gestreefd naar het zoveel mogelijk beperken van overlast voor burgers en het maatschappelijk en economisch leven.

De totale begrote kosten voor de organisatie van de top bedragen EUR 95 mln. Dit bedrag omvat zowel logistiek als veiligheid. Dit bedrag is opgenomen in de Voorjaarsnota 2024, verspreid over de jaren 2024 en 2025. Bij de Voorjaarsnota 2025 wordt bezien of het beschikbare budget voldoende is voor de noodzakelijke beveiliging of moet worden bijgesteld.

Een NAVO-top is van de buitencategorie in alle opzichten. Met naar verwachting circa 45 staatshoofden en regeringsleiders, 45 Ministers van Buitenlandse Zaken en 45 Ministers van Defensie, vergezeld door 6.000 delegatieleden en ongeveer 2.000 journalisten die verslag doen, wordt de organisatie van deze top een van de grootste logistieke en veiligheidsoperaties ooit in Nederland. Bovendien vindt de NAVO-top plaats tegen een achtergrond van toenemende geopolitieke spanningen en een wereldwijde verslechterende veiligheidscontext. In de voorbereiding worden de ervaringen meegenomen op het gebied van logistiek en veiligheid van in Nederland georganiseerde toppen zoals de Nuclear Security Summit 2014 en het EU-voorzitterschap in 2016; de NAVO-toppen

in Washington, Vilnius en Madrid en van de voorbereidingen van de Olympisch Spelen in Parijs.

Om tot een geslaagde NAVO-top te komen is een gezamenlijke inspanning van ministeries, diensten, veiligheidsorganisaties, provincies, gemeenten, instellingen en partners essentieel. Voor de algehele organisatie van de top is de Minister van Buitenlandse Zaken verantwoordelijk, in nauwe samenwerking met de NAVO. De Minister van Justitie en Veiligheid is verantwoordelijk voor de veiligheid van de bezoekende staatshoofden en regeringsleiders en Ministers, alsmede voor de algehele de coördinatie van de veiligheidsmaatregelen. Voorts is de Minister van Justitie en Veiligheid verantwoordelijk voor de coördinatie van de crisisbeheersing. De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) draagt hier zorg voor en is verantwoordelijk voor de coördinatie tussen de veiligheidsorganisaties inclusief de afstemming met de gezagen in de lokale gezagsdriehoek(en). Door het Ministerie van Defensie worden ten behoeve van het civiel gezag zo'n 10.000 militairen en andere defensiewerkers ingezet voor onder meer de veiligheid, militaire presentie en transporttaken. Ook van de politie vraagt de omvang van deze top om forse inzet vanuit haar cruciale rol met betrekking tot de veiligheid van deelnemers en een ongestoord verloop van de top. De burgemeesters van Den Haag en van de betrokken gemeentes zijn verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid. Op 3 juni jl. heeft een eerste informatiebijeenkomst plaatsgevonden voor direct omwonenden van het World Forum in Den Haag. De bijeenkomst werd bezocht door meer dan honderd wijkbewoners. Eind 2024 is de volgende bijeenkomst gepland.

Om politieke sturing in het voorbereidingsproces te borgen is een Ministeriële Commissie NAVO-top 2025 (MCNT) ingesteld. De Commissie is belast met de coördinatie van de organisatorische, communicatie en veiligheids-gerelateerde voorbereidingen van de NAVO-top in 2025 en met besluitvorming over de samenhangende aanpak daarvan. De MCNT kwam op 21 mei jl. voor het eerst bijeen. Op ambtelijk niveau wordt sinds de zomer van 2023 gewerkt aan de organisatorische totstandkoming van de top. Zo zijn onder andere meer dan 4.000 hotelkamers in Den Haag en omstreken geblokt, contracten met leveranciers opgesteld en afgesloten en wordt het vervoer van de duizenden delegatieleden geregeld. Ook wordt gewerkt aan tijdige, juiste en transparante manier van communiceren over de top door alle organisaties die hierbij betrokken zijn.

Parallel aan de NAVO-top vindt het NATO Public Forum plaats. Dit is een tweedaagse publieksbijeenkomst op het terrein van de NAVO-top dat wordt georganiseerd door internationale en lokale denktanks. Bij dit forum gaan genodigden waaronder opiniemakers, politici, jongeren, journalisten, academici en deskundigen met elkaar in debat over de onderwerpen die direct raken aan de veiligheid van de NAVO en zijn bondgenoten. Ongeveer 500 personen zullen bij het NATO Public Forum aanwezig zijn. De bijeenkomst wordt online live uitgezonden.